

Friskolornas riksförbunds yttrande över betänkandet Kvalitet i välfärden – bättre upphandling och uppföljning (SOU 2017:38)

Friskolornas riksförbund (nedan kallat förbundet) har getts möjlighet att yttra sig över rubricerat betänkande och vill framföra följande.

Förbundet har valt att endast yttra sig över de delar i betänkandet som berör fristående förskolor och skolor. Förbundet beklagar att utredaren valt att avstå från att lämna förslag på kvalitetskrav inom välfärdsområdena. Utifrån ett skattebetalarperspektiv är det anmärkningsvärt att utredaren kommer fram till att det inte går att mäta kvalitet i välfärden. Utredaren väljer att hålla fast vid det förslag till vinstbegränsning som har avfärdats som orimligt av många tunga remissinstanser. Vi har redan tidigare avvisat detta i vårt yttrande till "Ordning och reda i välfärden" (SOU 2016:78).

Sammanfattning

Förbundet delar inte utredarens syn på möjligheterna att mäta kvalitet i välfärden. Utifrån erfarenheter på utbildningsområdet bedömer förbundet att det är fullt möjligt och därtill lämpligt. Många av våra medlemmar har fått beröm för sitt systematiska kvalitetsarbete, och vi vet att det förekommer inom alla privata välfärdsbranscher. Det finns såväl nationella som internationella exempel som visar att utredaren är tämligen ensam i denna uppfattning. Förbundet delar inte heller utredarens bedömning att det inte finns något alternativ till vinstbegränsning för välfärdsföretagen.

Förbundet

- avstyrker utredarens förslag om att Statens skolverk ska särredovisa de verksamheter som utredaren menar är idéburna

Förbundet

- delar utredarens bedömning att det pågående arbetet med progressionsmått på skolområdet bör fortsätta.

Övergripande synpunkter

Förbundet anser att det är svårt att yttra sig över förslagen i betänkandet, då utredaren valt att driva politiska ställningstaganden i stället för att analysera och utreda förutsättningarna utifrån utredningsdirektiven. En särskild utredares förslag ska utgöra grund för beslut i riksdagen och kommande lagstiftning. Det minsta som kan begäras är därför att förslagen bygger på någon form av saklig och objektiv utredning och konsekvensanalys. Förbundet anser inte att så är fallet i detta betänkande.

Utan andra belägg än åsikten att det är svårt att mäta kvalitet i välfärden, avfärdar utredaren möjligheten till att skärpa kvalitetskraven i stället för att införa vinstbegränsningar. Enligt utredaren leder vinstbegränsningar med automatisk till högre kvalitet. Förbundet har helt motsatt syn på denna fråga. Det förslag om vinstbegränsning som presenterades av utredaren i sitt tidigare betänkande har avvisats av en mängd tunga remissinstanser, som också konstaterat att utredaren i det betänkandet inte styrkt sitt påstående att en vinstbegränsning leder till bättre kvalitet.

I detta betänkande anger utredaren på s. 156 att "Medarbetare med rätt kompetens är välfärdens viktigaste resurs och en förutsättning för en välfärd av god kvalitet." Desto mer märkligt framstår då utredarens förslag i det tidigare betänkandet om en vinstbegränsning utifrån operativt kapital, dvs. ett beräkningsmått som inte i något avseende tar hänsyn till just den viktigaste resursen i välfärdsföretagen. I stället innebär det valda måttet en orimlig vinstberäkningsgrund med resultat som förskräcker.

Revisionsfirman PwC har i en rapport visat att ca 80 procent av de enskilt drivna verksamheterna kommer att tvingas lägga ned om utredarens tidigare förslag blir verklighet. Det innebär att den offentligt drivna skolan, omsorgen, vården osv, tvingas att ta över elever, brukare och patienter, vilket det i dagsläget inte finns förutsättningar för. Förslaget saknar individperspektiv och sätter alla de som valt den enskilde utföraren för sin utbildning, omsorg eller vård i en sits där de inte längre har någon valfrihet och där kvaliteten på den verksamhet de tvingas till troligen inte kan garanteras.

Det är därför med stor besvikelse förbundet konstaterar att utredaren enkelt viftar bort möjligheten att i stället styra verksamheterna mot högre kvalitetskrav och uppföljning, genom att påstå att det är omöjligt att mäta kvalitet på välfärdsområdet. Det är självfallet inte korrekt. Det kan göras på flera olika sätt. Förbundet anser att utredaren inte har stöd för sin slutsats att det varken går att hitta rätt kvalitetsmått eller rätt sätt att mäta kvalitet. Sverige är ett av de länder som satsar mest skattemedel på välfärdsområdet. Utifrån skattebetalarnas perspektiv, vars intresse är att skattemedlen används på ett effektivt sätt och att verksamheter, såväl offentlig som privat sektor, levererar välfärdstjänster med hög kvalitet, är utredarens slutsats minst sagt förvånande.

4. Kvalitet mäts i förhållande till målen

4.1 Begreppet kvalitet

Förbundet delar inte utredarens syn på att "kundperspektivet" inte har något värde när man mäter kvalitet. Det är korrekt att t.ex. föräldrars nöjdhet med förskola eller skola inte alltid utgår från alla de nationella målen för verksamheten. I skolförfattningarna anges dock tydligt att mål för verksamheten utgörs av t.ex. god samverkan med hemmet, trygghet och studiero, information om verksamheten, klagomålshantering och många andra nationella mål som direkt involverar föräldrar och där deras upplevelse faktiskt kan vara det enda som kan påvisa verksamhetens kvalitet i dessa avseenden.

Sverige har också ett system med rätt att välja förskola och skola för föräldrar och elever. I Skolkommissionens betänkande Nationell samling för skolan, föreslås att val av skola blir obligatoriskt. För att ge föräldrar och elever möjlighet att göra ett gott och välinformerat val ska både kommuner och staten visa kvalitetsparametrar över verksamheterna. I dessa ingår föräldrars nöjdhet med förskola eller skola. Redan idag använder ett flertal kommuner, och fristående huvudmän, sådana parametrar i utvärderingar av sin förskola och skola.

Inför Skolinspektionens regelbundna granskningar av skolhuvudmän intervjuas alla föräldrar till barn hos de huvudmän som ska inspekteras. Enkätfrågorna utgår från de nationella målen för verksamheten och föräldrar ger därmed direkt sin syn på kvaliteten i verksamheten utifrån dessa mål, både övergripande och specifikt de som berör just föräldrarna/vårdnadshavarna.

I det systematiska kvalitetsarbete som varje skola enligt skollagen är skyldig att bedriva, ska föräldrar göras delaktiga och deras syn på verksamheten bedöms så angelägen att detta skrivits fram i lag.

Det tycks alltså som om utredaren är ensam om åsikten att det så kallade kundperspektivet inte har någon betydelse för kvalitet i verksamheten. Däremot delar vi uppfattningen att det ensamt inte kan ligga till grund för bedömningen av kvalitet. Dock är brukarens uppfattning en så viktig aspekt att den helt enkelt måste ingå som ett av kvalitetskriterierna för verksamheten.

7.3.2 Förutsättningar att urskilja idéburen sektor

Utredaren menar att det finns svårigheter vad gäller att i statistik och annan redovisning urskilja idéburna aktörer. Den inställningen delar förbundet, men kanske på annan grund än den utredaren menar.

Förbundet menar att i stort sett 100 procent att de aktörer som bedriver fristående verksamheter på utbildningsområdet är idéburna. Ingen väljer att starta en verksamhet i den omfattning som det innebär att driva förskola eller skola utan att ha en stark vilja och idé bakom verksamheten. I många fall är det förskole- och skolpersonal som upplevt svårigheter att inom kommunal regi använda olika pedagogiker som Freinet, Montessori och Waldorf, eller personer som vill driva skolan med ett särskilt koncept som rörelse, språk, ledarskap, miljö, respekt och studiero och många andra inriktningar.

Förbundet anser att det är själva utformningen av utbildningen (inom ramen för de gemensamma nationella målen) som utgör idén i verksamheten – inte vem som utför den eller den valda driftsformen.

Många utförare har valt aktiebolagsformen för verksamheten, alldeles oavsett om ägarna utgörs av t.ex. personal eller föräldrar eller inte avser att dela ut ev. vinst. Aktiebolaget utgör den vanligaste bolagsformen med tydliga regler, insyn genom ABL och som inte riskerar enskilda utförares personliga egendom.

Förbundet anser därför att den uppdelning som utredaren gjort av utförare och kallat för "idéburen sektor" är missvisande och att det inte finns något särskilt behov av att registrera utförare utifrån en sådan uppdelning.

8. Att mäta kvalitet

Utredaren ägnar kapitlet åt att argumentera mot möjligheterna att mäta kvalitet, genom att påstå att det är mycket svårt att hitta rätt kvalitetsmått i verksamheterna och återigen påtala att det så kallade kundperspektivet inte har någon betydelse eller åtminstone inte alls går att lita på som mått för kvalitet. Utredaren har dock helt rätt i att det kan göras olika mätningar beroende på vem mottagaren är av mätningen och att syftet för mätningen måste avgöra vilka mått och mätningar som är nödvändiga.

I avsnitt 8.3 anger utredaren att kvalitet ofta mäts genom strukturmått (förutsättningar för verksamheten), processmått (hur den utförs) och resultatmått (t.ex. mått på elevers kunskap såsom betyg, men även mått på "mjuka" värden såsom trygghet och studiero osv).

Förbundet vill påtala att vi bedömer att vikten av så kallade strukturmått är begränsad. Strukturmått är ofta kvantitativa och anger t.ex. gruppstorlekar eller personaltäthet. Däremot utgör dessa mått i sig sällan kvalitet. Även om personaltätheten är hög eller gruppstorleken liten, säger måtten alltså inget om vare sig kunskapsresultaten hos eleverna eller upplevd trivsel. En **bra** lärare i en stor grupp kan åstadkomma bättre resultat än en dålig i en liten grupp. Strukturmått kan därför vara vanskliga att använda för att mäta kvalitet, åtminstone om de utgör de enda måtten.

Förbundet kan konstatera att skolväsendet, där även fristående förskolor och skolor ingår, mäter kvalitet på exakt det sätt som utredaren punktade upp, på både lokal och nationell nivå. Strukturmåtten finns angivna i Skolverkets databaser. Processmåtten går igenom i det systematiska kvalitetsarbetet som varje förskola och skola samt huvudmän ska utföra enligt skollagen. Det systematiska kvalitetsarbetet ska också vara dokumenterat och både elever och personal samt vårdnadshavare ska vara delaktiga i det. Resultatmåtten finns dokumenterade på både lokal och nationell nivå och går att ta fram i Skolverkets databaser. Skolinspektionen gör genom sina granskningar och sina enkäter sammanställningar och bedömningar av alla tre olika kvalitetsmåtten.

Därtill görs mätningar av "kundens", dvs barn, elever och föräldrar, uppfattning av kvaliteten. Mätningarna görs vanligen i relation till de nationella målen där det är väsentligt att få "kundens" bedömning och upplevelse för att komplettera de andra måtten. Förbundet bedömer, tvärtemot vad utredaren anser, att detta är ett viktigt mått som måste komplettera övriga mått i mätningar av en förskolas eller skolas kvalitet.

Utredaren påtalar också att det är svårt göra mätningar med ett rättvisande ingångsvärde. Det innebär, enligt utredaren, att resultaten i mätningen inte kan avspegla den verkliga kvaliteten. Utredaren menar att då t.ex. föräldrars utbildningsbakgrund är en viktig faktor för elevresultaten skulle det inte gå att visa om det är skolans arbete som ligger till grund för resultaten eller elevens bakgrundsfaktorer. Det påståendet är felaktigt. Det går alldeles utmärkt att korrigera för olika bakgrundsfaktorer. Utredaren har till och med själv påtalat detta i ett annat avsnitt, då han hänvisar till Skolverkets SALSA-bas, som gör exakt sådana korrigeringar. En skola kan därför visa mycket goda resultat i sådana mätningar trots att elevernas betyg i sig ligger under genomsnittet, ett så kallat förädlingsvärde.

Sådana värden arbetar flera fristående skolor med, dvs. att mäta progression hos eleverna. Två stora friskolehuvudmän, Internationella Engelska Skolan (IES) och AcadeMedia, arbetar med så kallad progressionsmätning av elever och skolors resultat som ett komplement till de vanliga resultatmåtten som utgörs av betyg och nationella prov. Till skillnad från betygen visar detta vad skolan faktiskt har bidragit med (förädlingsvärdet) för att den enskilda eleven ska kunna nå sin fulla potential. I det ena fallet mäts skolans förädlingsvärde genom diagnostiska prov i årskurs 4 för att sedan jämföras med elevens resultat i högre årskurser. I det andra fallet jämförs elevens slutbetyg från årskurs 9 med ett förväntat resultat som räknats fram av SCB i årskurs 3 på gymnasiet. Den positiva eller negativa skillnad som framkommer i årskurs 3 med det förväntade resultatet visar på skolans eventuella förädlingsvärde. Förbundet vill här hänvisa till dessa skolföretags egna remissvar avseende kvalitetsmått.

Sådana progressionsmätningar är också föremål för forskning på flera universitet och högskolor, och kommer att utgöra ett mycket bra komplement till dagens kvalitetsmätningar. Förbundet välkomnar att utredaren understryker vikten av att Skolverket tar fram ett progressionsmått.

Utredaren avfärdar kvalitetsmåtten såsom otillräckliga. Förbundet beklagar att dessa viktiga kvalitetsmätningar som görs idag, på både lokal och nationell nivå, enligt utredaren inte har någon betydelse för att visa om en verksamhet är bra eller inte. Förbundet instämmer naturligtvis inte i den synen. Vi anser att det idag finns bra kvalitetsmått liksom sätt att mäta dessa som tydligt svarar upp mot frågan om verksamhetens kvalitet. Dessa är dessutom tillgängliga för allmänheten genom både statens, kommunens och de fristående verksamheternas försorg.

9. Övergripande utgångspunkter

9.3 En jämlik välfärd

Utredaren konstaterar att inom skolväsendet ska utbildning utformas så att hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Skolan har ett uppdrag att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Förbundet delar utredarens, eller egentligen skollagens regelverk, påtalande om det kompensatoriska uppdrag som förskola och skola har för barnen och elevernas räkning. Däremot har vi inte samma syn på någon annan punkt i avsnittet och anser flera påståenden vara helt felaktiga.

Utredaren menar att forskning visat att fristående skolor "tenderar att dra till sig ett socioekonomiskt urval av elever som kräver mindre resurser". Förbundet konstaterar att statistikfakta från SCB och Skolverkets databaser visar att fler elever med invandrarbakgrund går i fristående skolor jämfört med kommunala. Vidare finns idag inga statistiska sammanställningar av andelen elever i behov av särskilt stöd, vilka faktiskt kräver extra resurser. Däremot finns statistik på antalet upprättade åtgärdsprogram. Andelen upprättade åtgärdsprogram skiljer sig inte mellan fristående och kommunala skolor.

Se länk till statistikfakta sammanställda utifrån SCB:s och Skolverkets uppgifter;

<http://www.friskola.se/fakta-om-friskolor/statistik/skolor-och-elever>

Utredaren hävdar också att IFAU:s rapport visar att boendesegregationen till största del utgör orsak till ökande skillnader mellan skolor när det gäller elevsammansättningen, men att "även skolvalet påverkar segregationen". Förbundet vill påtala att IFAU menar att det fria skolvalet endast i liten omfattning haft någon sådan påverkan. Tvärtom kan det fria skolvalet verkligen göra skillnad när det gäller segregation. Med närhetsprincipen skulle alltså alla elever i utsatta områden vara tvungna att gå i en och samma skola. Oavsett vilket, så kan skolväsendet, staten såväl som kommunala och fristående huvudmän, inte få nöja sig med att elevernas bakgrund ges sådan betydelse. Skolans kompensatoriska uppdrag måste leda till att alla skolor ska vara bra skolor, som ger varje elev möjlighet att nå så långt som möjligt i sin kunskapsinhämtning.

Vidare menar utredaren att t.ex. lärartätheten har betydelse för resultaten för barn till låginkomsttagare. Ett kvantitativt mått som antal lärare säger inget om kvaliteten på undervisningen. All forskning visar att det är den enskilde lärarens kompetens, skicklighet och erfarenhet som har den enskilt största betydelsen för elevers resultat.

Utredaren hänvisar också till Skolkommissionens förslag att huvudmän och rektorer ska verka för en allsidig social sammansättning för att minska segregationen. Utredaren anser det angeläget att förslaget genomförs. Förbundet har yttrat sig över den frågan i sitt remissvar på betänkandet. Vi vill dock även här ifrågasätta ett sådant förslag.

Skolkommissionens betänkande innebär att skolans kunskapsuppdrag försvagas i och med det för svensk skola helt nya uppdraget om "allsidig social sammansättning" av elever. Förutom det problematiska i att kartlägga elevernas sociala bakgrund inför

antagning till skolor pekar förbundet på felet med att skylla svaga resultat på eleverna. Vi ifrågasätter om förslaget är förenligt med diskrimineringslagstiftningen. Förslaget är olyckligt, eftersom det leder till ökat fokus på elevernas bakgrund i stället för på brister i skolornas arbete. Därmed missar man kärnan till problemet med resultatskillnaderna i skolan. Forskning visar att det är otillräckliga insatser från skolor, brist på kunskapsfokus och låga förväntningar, snarare än elevers bakgrund, som ger svaga resultat. Det är inte eleverna det är fel på och förslaget leder inte till ökad likvärdighet utan öppnar snarare för ökat godtycke baserat på vad som lokalt anses vara "bra" respektive "dålig" elevbakgrund med hänsyn till kravet på "allsidig sammansättning".

9.4 Att styra mot kvalitet

Direktiven till utredningen framhåller att kvalitet i de offentligt finansierade verksamheterna är avgörande för medborgares och brukares tillit till välfärdstjänsterna. Kvaliteten måste också kunna följas upp. Med utgångspunkt i tidigare resonemang, menar utredaren att det är väldigt svårt och problematiskt att följa upp kvaliteten i offentlig tjänsteproduktion, trots att så redan sker i många av branscherna. Utredaren har inte på ett tillfredsställande sätt kunnat redogöra för *vad* som faktiskt inte går att följa upp, i sina resonemang. Utredaren menar också att många av välfärdens utmaningar inte uppstår på verksamhetsnivå och att styrning och ledning därför är av största vikt för kvaliteten. Den slutsatsen delar förbundet och kan konstatera att fristående verksamheter ofta klarar just styrning och ledning på ett bättre sätt än de offentligt drivna verksamheterna.

Enligt en rapport från Skolinspektionen 2015 (Kvalitetsgranskning Rapport 2015:01, Huvudmannens styrning av grundskolan- ett uppdrag med eleven i fokus) har fristående skolor ett bättre system för styrning och ledning och bättre uppföljning än många kommunala skolhuvudmän. Fristående verksamheter tenderar att ha kortare styrkedjor och har bättre förmåga att förankra beslut i verksamheten.

Av rapporten framgår t.ex.: "De stora enskilda huvudmännen i granskningen, det vill säga skolföretag med många fristående grundskolor, har alla ett tydligt utvecklat och väl förankrat kvalitetsarbete, som är transparent för alla nivåer."

Vidare: "I några av de granskade stora kommunerna är beslutskedjan oklar och de intervjuade upplever dubbelarbete på olika nivåer i organisationen. Det gör att uppföljningen av skolornas resultat också blir splittrad. Företrädesvis framträder detta i kommuner med en beställar-utförarmodell. Även stora kommuner med en decentraliserad organisation i stadsdelsnämnder visar att fullmäktiges övergripande mål och den "budgetpåse" som tilldelas stadsdelarna kan leda till att likvärdigheten riskeras, då fullmäktige inte följer upp att avsatta medel till grundskolan verkligen används till detta."

Ovanstående rapport visar att det är fullt möjligt att styra mot kvalitet på skolområdet och därtill att stora fristående skolhuvudmän gör det bättre än de kommunala.

9.5 Överlämnande av verksamhet till privata aktörer

Utredaren framför följande: "Kommuner och landsting är demokratiska arenor där de folkvalda som utses i allmänna val förverkligar de politiska mål som de blivit valda för. Medborgarna utkräver ansvar av de folkvalda i allmänna val. Om den offentliga verksamheten uppvisar brister är det alltså folket som i första hand kan utkräva ansvar genom att rösta bort de förtroendevalda och ersätta dem med andra. Någon motsvarighet för medborgarna att ställa privata aktörer direkt till ansvar om verksamheten inte håller en godtagbar kvalitet finns inte."

Förbundet konstaterar att utredaren vill få det att verka såsom att det inte kan utkrävas ansvar om en fristående verksamhet inte håller kvaliteten. Det är helt fel. Om en privat verksamhet inte håller den kvalitet som utlovats finns ett antal ingripande åtgärder för att uppnå rättelse. För de verksamheter som upphandlats med kvalitetskrav, kan kontraktet brytas och verksamheten förlorar sitt avtal. För verksamheter med tillsyn av statliga myndigheter är ingripandena ännu starkare. En fristående skola kan föreläggas med vite av miljonbelopp att rätta till verksamheten. Den kan få verksamheten tillfälligt stängd tills den rättat sig. Och slutligen kan staten dra in godkännandet för verksamheten. Ingen av de verksamheter som landsting eller kommuner bedriver kan förlora sitt tillstånd att bedriva verksamheten.

Att medborgarna kan utkräva ansvar av de politiska representanterna i val vart fjärde år, är tyvärr ingen garanti för de offentliga verksamheternas kvalitet. Hur ofta röstas en styrande majoritet i kommunen bort för att kommunens skolor har ett meritvärde som ligger under genomsnittet i landet?

9.7 Kvalitetskrav inget alternativ till vinstreglering

Utredaren menar att ökade kvalitetskrav skulle kunna leda till en mer omfattande och detaljerad reglering av verksamheten. Inte heller skulle en ökad resurstilldelning öka kvaliteten utan skulle i stället kunna tas ut i vinst.

Utredaren anser att uppföljning skulle vara resurskrävande både för den som ska följa upp kraven och för den som arbetar i verksamheten. Detta skulle riskera leda till ökad byråkrati men inte en mer välfungerande verksamhet, till skillnad mot den enkla ekonomiska redovisningen som en vinstbegränsning skulle medföra.

Utredaren framför vidare: "Genom en vinstreglering kommer dock resurser som annars skulle ha gått till övervinster att användas i verksamheten. Även om det inte finns någon absolut korrelation mellan mängden resurser och kvaliteten i verksamhet är det enligt utredningens bedömning naturligt att anta att ökade resurser ger utrymme för att främja kvaliteten i olika avseenden. ... Genom utredningens förslag om vinstreglering säkerställs att resurserna stannar kvar i verksamheten. ... Utredningen anser att kvaliteter som jämlikhet och fördelning efter behov därmed kan påverkas positivt av en vinstreglering." Förbundet instämmer i utredarens konstaterande att det inte finns någon korrelation mellan mängden resurser och kvaliteten i en verksamhet. Det finns inget stöd i vare sig forskning eller annat avseende detta. I övrigt är utredarens påståenden rent politiska

uttalanden, vilka inte borde ligga till grund för slutsatser i en utredning. Direktiven till en utredning kan självklart ha rent politiska förtecken och ge uppdraget till utredaren att undersöka hur ett politiskt förslag kan genomföras. Men själva utredningen bör ge ett samlat beslutsunderlag som grundligt redovisar olika konsekvenser för de politiska beslutsfattarna. Utredningen bör i sig inte utgöra det politiska uttalandet.

Förbundet delar därmed inte utredarens uttalande om att det inte finns något alternativ till vinstreglering. Det finns det självklart. Det finns både ett gott kvalitetsarbete i de fristående verksamheterna, det finns god nationell uppföljning och kvaliteten i fristående förskolor och skolor upplevs av såväl barn, elever, föräldrar som personal som bättre än de kommunala. Därmed är införande av vinstbegränsning i stället för krav på god kvalitet och uppföljning endast en rent politisk uppfattning.

10. Förbättrade förutsättningar att följa offentliga medel

10.6 Bättre möjligheter att följa idéburna aktörer

Utredaren föreslår att Statens skolverk ska redovisa idéburen sektor särskilt i sin statistik. SCB ska bistå myndigheten i detta arbete.

Förbundet har redan ovan klargjort sin syn på idéburen verksamhet, dvs. att alla fristående verksamheter har sin grund i en idé för verksamheten. Utredaren anser att det är viktigt att synliggöra de idéburna organisationernas bidrag till välfärden och därför måste de också lyftas fram i den offentliga statistiken. Förbundet menar att driftsformen för verksamheten inte innebär någon påtaglig skillnad för barn och elever och deras föräldrar. Däremot har verksamhetens utformning och kvalitet betydelse både för "brukarna" liksom för att visa hur verksamheten bidrar till välfärden. Sådana bidrag kan t.ex. utgöras av praktisk forskning, innovationer och goda elevresultat i förhållande till förutsättningarna. Förbundet kan dock inte se vilken koppling detta skulle ha just till de verksamheter utredaren benämner idéburna. Vi kan heller inte se något skäl till att just dessa driftsformer skulle särbehandlas.

Förbundet avstyrker förslaget.

11. Att stimulera utveckling mot kvalitet

11.2 Olika förutsättningar för att ställa högre kvalitetskrav inom de olika områdena

Utredaren menar att kommuner tvingas lämna bidrag till fristående verksamheter utan att kunna ställa krav på kvalitet eller utifrån de kostnader som den fristående verksamheten har.

Förbundet konstaterar att utredarens uttalande inte stämmer. Den nationella lagstiftningen omfattar såväl kommunala som fristående huvudmän. Det innebär att den kommunala huvudmannen inte kan ställa krav på kvalitet hos den fristående

huvudmannen. I skollagen finns däremot sedan 2016 en bestämmelse som innebär att kommunen ska fördela resurser utifrån elevernas behov. Det innebär att en kommun bör ta ställning till elevernas bakgrund när de fördelar bidragen även till fristående verksamheter. Bidraget till en fristående skola kan därför både ökas och minskas utifrån kommunens bedömning i denna del.

Då bidragen till fristående verksamheter redan behandlats i Skolkostnadsutredningen avstår utredaren från ytterligare förslag i denna del.

11.3 Viktiga kvalitetsaspekter

Utredaren menar att många mjukare kvalitetsaspekter endast avspeglats i brukarenkäter (som utredaren tidigare avfärdat) och att det finns tecken som visar på minskad jämlikhet inom flera områden, t.ex. ökad skolegregation.

Utredaren framför följande: "Enligt utredningens mening krävs en fokusförflyttning där jämlikhet och individens perspektiv får ett större utrymme." Förbundet konstaterar att utredaren pendlar mellan vikten av individens perspektiv i utredningen.

För förbundet är individens perspektiv väsentligt i alla avseenden. Det innebär t.ex. att fokus på utbildning måste ligga just på individen och skolans kompensatoriska uppdrag för att ge den enskilde eleven möjlighet att nå så långt hen kan utifrån gällande kunskapskrav och läroplansmål. Att däremot lägga fokus på "jämlikhet" riskerar att innebära att både kunskapsuppdraget och det kompensatoriska uppdraget för skolan åsidosätts, om det innebär att alla elever ska hamna på samma (låga) nivå.

11.4 Definition av idéburna aktörer

Förbundet har framfört synpunkter gällande definitionen av idéburen verksamhet och förslaget om att införa särskilda register för ändamålet tidigare i detta yttrande.

12. Konsekvenser av förslagen

Det finns få skarpa förslag i detta betänkande. Av direktivet till utredningen framgår; *"Kvaliteten behöver även kunna följas upp i efterhand. Det är både en fråga om effektiv användning av gemensamma medel och en fråga om trygghet och rättssäkerhet för brukarna av välfärdstjänsterna. Utredaren ska därför analysera hur olika kvalitetsmått kan användas på ett strategiskt sätt vid t.ex. upphandling av välfärdstjänster och uppföljning av utförda tjänster."* Förbundet beklagar att utredaren inte har lyckats leverera detta uppdrag och valt att i stället hålla fast vid sitt förslag om vinstbegränsning. Ett förslag som innebär stora och olyckliga konsekvenser för alla som berörs av välfärden och som lägger enorma bördor på kommuner och landsting och därmed i sin förlängning på skattebetalarna.

För Friskolornas riksförbund

Ulla Hamilton

Vd, Friskolornas riksförbund

Gudrun Rendling

Förbundsjurist, Friskolornas riksförbund